

از نهل تا سودا بگرد

(بررسی تاریخ فرهنگ آبادی‌های بخش اشکنان فارس)

www.ketab.ir

نویسنده:

ایوب محمودی

سرشناسه: محمودی، ایوب، ۱۳۶۲
عنوان و پدیدآور: از نهل تا سودا بگرد؛ (بررسی تاریخ و فرهنگ آبادی‌های بخش
اشکنان فارس)، ایوب محمودی.

مشخصات نشر: قم، سماء قلم، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری: ۴۳۶ ص، مصور، جدول، نمودار
کتابنامه: ص ۴۳۱-۴۳۶؛ همچنین به صورت زیرنویس
وضعیت فهرست نویسی: فیا

ISBN: ۹۷۸-۶۰۰-۵۹۶۹-۱۶-۰۰ ریال: ۱۲۵۰۰۰

موضوع: اشکنان - تاریخ

DSR۲۱۱۹ / الف ۲ / الف ۳ ۱۳۹۲

۹۵۵/۶۳۵۲

انتشارات سماء قلم

از نهل تا سودا بگرد

(بررسی تاریخ و فرهنگ آبادی‌های بخش اشکنان فارس)

نویسنده: ایوب محمودی / صفحه آرا: فاطمه مستنیر /

ناشر: سماء قلم (۰۹۱۲۳۵۱۶۸۷۵)

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۲ / شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه / قیمت: ۱۲۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۹۶۹-۱۶-۰۰

مراکز پخش: ۱- استان فارس- شهر اشکنان- خیابان امام- کتابفروشی امید-

تلفن: ۰۷۸۲۵۷۲۳۵۲۷

۲- اشکنان - خیابان امام - کتابفروشی مقداد - تلفن

۰۷۸۲۵۷۲۲۸۸۶

۳- آقای محمد شهامت - تلفن ۰۹۱۷۱۸۲۶۷۲۷

سپاسگزاری

در نگارش این کتاب برخی دوستان با ما همکاری داشتند که جا دارد از این عزیزان سپاسگذاری کنم و امیدوارم که با چاپ این کتاب توانسته باشم ثمره حمایت و همکاری ایشان را به آنان بازگردانده باشم. بر خود لازم می دانم اسامی این دوستان که همکاری خالصانه خود را از ما دریغ نکردند در این جا ذکر شود: آقایان محمد شهابت، کیوان رحیمی، محمد سهرابی (فرزند مصطفی)، خلیل روین تن، خانم فخریه نوشادی و همچنین فرامرز علی پور که طراحی جلد این کتاب را عهده دار شدند از آهل، سعید درخشنده و مسعود درخشنده از پس بند، قاسم توانگری از خشک و رکن آباد، سید عدنان حسینی و ابراهیم جمالزاده از کال و هادی دل آشوب از اشکنان از همسر عزیزم نیز که مرا در این راه یار و همراه بودند کمال سپاسگزاری را دارم.

در تحقیقات میدانی که صورت گرفت از اطلاعات برخی بزرگان منطقه همچون آقایان علی (محمد) جعفری، محمد (شکراالله) بره مند، محمدزمان بستان، باقر (حاج عباس) راستی، غلام (حاجی) افراسیابی از آهل، اظفعلی فداکار، حاج حسین جوانمردی، محمد صفری، حاج محمد جلوه گر و اسماعیل حاتمی از پاقلات، غلامرضا اشکنانی و غلام محمدی (غلام مدال) از اشکنان بهره مند شدیم که برخی از این عزیزان متأسفانه دیگر در میان ما نیستند. روحشان شاد و یادشان گرامی باد.

کلام آخر اینکه متأسفانه تلاش ما برای همکاری انجمن های خیریه در منطقه و همچنین عزیزان خیراندیش برای تقبل بخشی از هزینه چاپ کتاب بی ثمر بود اما جا دارد از دوست بزرگواری در شهر آهل (که مایل نبودند نامشان ذکر شود) جهت پرداخت بخشی از هزینه چاپ کتاب (به صورت وام بلند مدت) نهایت تشکر را داشته باشم. اجرشان با خداوند متعال انشاءالله تعالی.

فهرست مطالب

۱۷	پیشگفتار.....
	فصل اول: ویژگی‌های جغرافیایی بخش اشکنان
۲۳	جغرافیا و محدوده شهرستان لامرد.....
۲۵	موقعیت جغرافیایی منطقه اشکنان.....
۲۵	تقسیمات سیاسی بخش اشکنان.....
۲۹	ارتفاع از سطح دریا و طول و عرض جغرافیایی آبادی‌های منطقه اشکنان.....
۳۰	اقلیم شناسی.....
۳۱	آب و هوا.....
۳۲	نزولات جوی.....
۳۵	بادها.....
۳۶	ارتفاعات منطقه اشکنان.....
۳۷	الف) رشته کوه‌های مهم منطقه لامرد و لارستان.....
۳۷	رشته کوه اول (از شاهین کوه تا شاه کوه سنجول).....
۳۷	رشته کوه دوم (از قله گله‌دار تا رشته کوه دسک و رخ‌ندو).....
۳۸	رشته کوه سوم (از کوه ظالمی تا قله هنگویه).....
۳۸	رشته کوه چهارم (از رشته کوه کاووس تا کوه‌های شمال بخت).....
۳۸	رشته کوه پنجم (از ارتفاعات علامرودشت تا قله کوه بر کرم‌سج).....
۳۸	رشته کوه ششم (از کوه گچ تا کوه کوره).....
۳۹	ب) رشته کوه گاوبست.....
۴۲	ج) رشته کوه نر و کلاسالار.....
۴۳	رودخانه‌ها.....
۴۴	رودخانه شور مهران.....
۴۵	الف) ویژگی‌های عمومی رودخانه شور مهران.....
۴۷	ب) سرچشمه رودخانه مهران.....
۴۸	زمین‌شناسی منطقه اشکنان.....
۵۴	ایدروولوژی.....
۵۷	تیپ تپه‌ها و فلات‌های منطقه اشکنان.....
۵۷	زلزله خیزی منطقه اشکنان.....
۵۸	الف) پیشینه لرزه خیزی منطقه اشکنان.....
۵۹	ب) گسل‌های منطقه اشکنان.....

۱. گسل جبهه کوهستان (MFF) ۵۹
 ۲. گسل لبه گودال زاگرس (ZFF) ۶۰
 - ج) بررسی زمین لرزه‌های مهم منطقه اشکنان از سال ۱۳۴۲ تا ۱۳۹۱ ۶۰
 - د) گزارش کامل زمین لرزه ۱۳۸۹/۴/۳۰ در بخش اشکنان ۶۳
 - هـ) تصویب طرح جامع شهر اشکنان و آهل در جلسه کارگروه مسکن و شهرسازی ۶۶
 - پوشش گیاهی منطقه اشکنان ۷۰
 - اجاره ملک خشت و رکن آباد در زمان ارغوان خان اشکنانی ۷۶
 - گونه‌های جانوری منطقه اشکنان ۸۱
- فصل دوم: ویژگی‌های جمعیتی و نژادی بخش اشکنان**

- سیر جمعیتی منطقه از گذشته تا امروز ۸۵
- اشکنان ۸۵
- آهل ۸۶
- پاقلات ۸۶
- پس‌بند ۸۷
- کال ۸۷
- کدیان ۸۷
- زین الدینی ۸۷
- پائین ۸۷
- خشت ۸۸
- رکن آباد ۸۸
- لاور خشت ۸۸
- بیماری‌های مرگبار در منطقه اشکنان ۹۴
- الف) مرض پیوک یا رشته ۹۴
- ب) آنفولانزای همه گیر ۹۶
- ج) بیماری موروکو یا خوشمیر (moroku) ۹۷
- تقسیمات کشوری ۹۹
- منطقه اشکنان در تقسیمات کشوری از آغاز تاکنون ۹۹
- منطقه اشکنان در تقسیمات کشوری بر مبنای منتخب التواریخ لارستان ۱۰۲
- الف) جلوس بلاش ۱۰۲
- ب) جلوس پیروز ۱۰۲
- منطقه اشکنان در تقسیمات کشوری بر مبنای فارسنامه ابن بلخی ۱۰۳
- منطقه اشکنان در تقسیمات کشوری بر مبنای کتاب آثار جعفری اثر خورموجی ۱۰۶
- لارستان وسیعه ۱۰۶

۱۰۷.....	منطقه اشکنان در تقسیمات کشوری بر مبنای فارسنامه ناصری
۱۰۹.....	منطقه اشکنان در تقسیمات کشوری بر مبنای گزارش تیسمار رزم آرا
۱۰۹.....	منطقه اشکنان بر مبنای نوشتار علامه دهخدا
۱۱۱.....	منطقه اشکنان در تقسیمات قاجاریه و بعد از آن
۱۱۱.....	تقسیمات منطقه اشکنان بر اساس سفرنامه ژاک دومورینی
۱۱۲.....	آخرین وضعیت تقسیمات کشوری در شهرستان لامرد
۱۱۳.....	منطقه اشکنان در نقشه‌های تاریخی
۱۲۲.....	نژادشناسی مردم منطقه اشکنان
۱۳۱.....	قابلیت‌ها و توانمندی‌های اقتصادی بخش اشکنان

فصل سوم: ویژگی‌های دینی و مذهبی بخش اشکنان

۱۳۷.....	چگونگی ورود اسلام به منطقه اشکنان
۱۴۱.....	اولین لشکرکشی نیروهای اسلامی به منطقه اشکنان توسط شاه زندو
۱۴۵.....	سودایگرد(اشکنان) در تصرف سپاهیان شاه زندو
۱۴۸.....	ورود فرستادگان نواده امام زین العابدین(ع) به اشکنان
۱۴۹.....	ورود میر احمد، میر حسین، میر محمد مراد به منطقه اشکنان
۱۵۴.....	چگونگی شهادت امیر احمد در منطقه اشکنان
۱۵۶.....	مهاجرت شاه قتال ولی از بغداد به جنوب فارس و منطقه اشکنان
۱۵۷.....	مذهب مردم لارستان و لامرد در گذر تاریخ

فصل چهارم: تاریخ عمومی منطقه اشکنان

۱۶۷.....	وجه تسمیه آبادی‌های اشکنان
۱۶۸.....	اشکنان
۱۷۰.....	اهل
۱۷۲.....	افسانه شاه نهل
۱۷۴.....	کال
۱۷۵.....	پس‌بند
۱۷۶.....	کودیان
۱۷۶.....	خشت
۱۷۷.....	رکن آباد
۱۷۸.....	منطقه اشکنان در گذرگاه تمدن پارس
۱۸۵.....	سفر تحقیقاتی هاینس گاو به تنگ خور اشکنان
۱۸۷.....	ناکامی سر آرل اشتین باستان‌شناس انگلیسی در سفر تحقیقاتی به منطقه اشکنان
۱۸۸.....	تاریخ لارستان(با تاکید بر منطقه اشکنان) بر مبنای منتخب التواریخ لارستان

لشکرکشی طاهرعرب به منطقه اشکنان در سال ۵۹۵۱ بعد از هبوط (در زمان پادشاهی بهرام)

- ۱۹۱.....
- ۱۹۳..... چگونگی برآمدن خوانین در اشکنان
- ۱۹۶..... نزاع سنتی اهل و اشکنان
- ۱۹۸..... رئیس علی خان اشکنانی
- ۲۰۰..... قلعه ازدها پیکر لار در دست رئیس علی خان اشکنانی
- ۲۰۲..... همراهی احمدخان اشکنانی با حاکم لار در نبرد با دیالمه
- ۲۰۳..... لشکرکشی ابوبکر بن سعد زنگی به اشکنان و تسخیر اشکنان
- ۲۰۵..... بازگشت دوباره محمدخان اشکنانی به حکومت اشکنان
- ۲۰۷..... بیعت حاکمان لار و اشکنان با هلاکوخان مغول
- ۲۰۸..... حمایت علی خان اشکنانی از حاکم لارستان در نبرد با مصطفی خان بستکی
- ۲۰۸..... مهاجرت شیخ ضیاءالدین انصاری و بازماندگانش از اشکنان به اصطخر فارس
- ۲۰۹..... جلوس باقی مانده اشکنانی به حکومت اشکنان
- ۲۱۰..... مسموم شدن حسن خان اشکنانی
- ۲۱۱..... برجیده شدن حاکمیت سلسله اشکانیان بر اشکنان
- ۲۱۱..... پناهندگی اسماعیل خان (۱۰۶۰) به اشکنان و کال
- ۲۱۲..... صلح بین طوایف درگیر اشکنان بر وسالت آقا شیخ جعفر انصاری
- ۲۱۴..... تسخیر و غارت لارستان و عزیمت اسماعیل خان لاری به اشکنان برای تامین نیرو
- ۲۱۴..... رسیدن شاه منصورخان لاری به کدخدایی کال
- ۲۱۵..... رسیدن تیمورخان به کدخدایی کال
- ۲۱۵..... نصیر خان کالی و حکومت بر لارستان
- ۲۱۷..... از میر شکاری در کال تا حکومت بر لارستان
- ۲۱۸..... حاجی خان کالی و آرزوی حکومت بر فارس
- ۲۱۹..... شکست رئیس رشیدای کالی و محسن کوتوال کالی از حسن خان بستکی
- ۲۲۰..... صلح سیاسی نصیرخان کالی و شیخ محمد خان بستکی
- ۲۲۱..... به حکومت رسیدن روئسای اشکنان
- ۲۲۲..... حمله مغولان به منطقه اشکنان
- ۲۲۳..... لشکرکشی قوام الملک به منطقه اشکنان و تراکمه
- ۲۲۵..... اردوکشی بیگلربیگی لارستان برای حفظ نظم به منطقه اشکنان و لامرد
- ۲۲۵..... ناامنی های منطقه اشکنان
- ۲۳۲..... انتقال مقر فرماندهی از بستک به اشکنان
- ۲۳۴..... توطئه قتل کدخدایان کال توسط غلامشاه محمد بهزاد
- ۲۳۶..... تحولات سیاسی جنبش مشروطیت در منطقه اشکنان

۲۴۰.....	امان الله خان کریمی و تحولات منطقه اشکنان
	فصل پنجم: آثار باستانی آبادی‌های منطقه اشکنان
۲۴۷.....	آثار تاریخی اشکنان
۲۴۷.....	قلات زنگی
۲۵۲.....	قلعه سفید اشکنان (قلعه گچی خان)
۲۵۶.....	حمام علی خان
۲۵۸.....	مسجد علی خان
۲۶۱.....	مسجد جامع اشکنان (مسجد باقرخان)
۲۶۶.....	آثار تاریخی أهل
۲۶۶.....	قنات أهل
۲۷۰.....	آسیاب ساروجی اول
۲۷۱.....	کانال‌های سنگی گذر آب
۲۷۳.....	سدهای ساروجی چهار گانه (آبراهه‌های ساروجی بزرگ)
۲۷۶.....	آسیاب ساروجی سوم
۲۷۷.....	سد ساروجی دوم (آبراه ساروجی پل مانند)
۲۷۹.....	سد ساروجی سوم (آبراهه ساروجی بزرگ)
۲۸۰.....	سد ساروجی چهارم (آبراهه ساروجی آخر)
۲۸۲.....	طاخو: پل آب بر أهل (نماد همت مردمان جنوب)
۲۸۹.....	ثبت پل «آب بر أهل » در فهرست آثار ملی ایران
۲۹۰.....	قلعه صُرد (Sored)
۲۹۳.....	ده کهنه (ده کانه)
۲۹۴.....	کُناردو (konardu)
۲۹۵.....	تمب باروت ده کهنه (تمب شوره)
۲۹۶.....	مسجد عمر بن عبدالعزیز
۲۹۷.....	مسجد حضرت حمزه (رض)
۲۹۸.....	تصاویر برخی سکه‌ها و زیورآلات قدیمی در أهل
۲۹۹.....	آثار تاریخی پاقلات
۳۰۰.....	تنب موری (Tonbe Mouri)
۳۰۱.....	آثار سنگ و گچی متعدد در حوالی تنب موری
۳۰۴.....	قلات نهل
۳۰۸.....	ثبت آب انبارهای پاقلات در فهرست آثار ملی ایران
۳۰۹.....	آثار تاریخی پس بند
۳۰۹.....	راه باستانی، آب انبار و قلعه گچی در ارتفاعات کوه بنو

۳۱۳.....	بنو (benow).....
۳۱۴.....	آسیاب‌های آبی پس‌بند.....
۳۱۸.....	رشته قنات پارو (Paraw).....
۳۲۰.....	تل سنگ‌های باستانی.....
۳۲۰.....	تُمب شهرستان (tombe shahrestan).....
۳۲۲.....	تُمب قلعه (tombe qaleh).....
۳۲۴.....	آثار تاریخی خشت و رکن آباد.....
۳۲۴.....	سد بزرگ تقسیم آب.....
۳۲۴.....	کلات تنگ خور معروف به امامزاده عَلم کوه (دژ نظامی).....
۳۲۷.....	قبر دوره اسلامی.....
۳۲۷.....	پل آب رکن آباد.....
۳۲۹.....	آب بند رکن آباد.....
۳۳۱.....	آب‌بند لاور.....
۳۳۲.....	قلعه گوری رکن آباد.....
۳۳۴.....	تمب کناروی رکن آباد شماره ۱.....
۳۳۷.....	تمب کناروی رکن آباد شماره ۲.....
۳۳۸.....	آب بند رکن آباد و خشت.....
۳۳۹.....	امامزاده بی‌بی صفرا.....
۳۴۰.....	قلعه خان خشت.....
۳۴۱.....	قلعه خان رکن آباد.....
۳۴۲.....	آثار تاریخی زین‌الدین.....
۳۴۲.....	تپه باستانی زین‌الدین.....
۳۴۳.....	تمب قلعه زین‌الدین (Tombe Qaleh).....
۳۴۵.....	آبراهه ساروجی.....
۳۴۶.....	سدهای متعدد ساروجی.....
۳۴۷.....	تپه‌های تاریخی محوطه باستانی زین‌الدین.....
۳۴۸.....	قبرستان تاریخی امامزاده پیرغیب.....
۳۴۹.....	برکه‌های اطراف امامزاده پیر غیب.....
۳۵۰.....	آثار تاریخی کال.....
۳۵۰.....	چاه باستانی کال.....
۳۵۱.....	تپه دوره ساسانیان.....
۳۵۱.....	استخر قدیمی کال.....
۳۵۲.....	مسجد قدیمی چاه در گوشه.....

۳۵۳.....مسجد جامع کال

۳۵۵.....آرامگاه سیدکامل پیر

فصل ششم: قابلیت‌های‌های فرهنگی و درمانی بخش اشکنان

۳۶۱.....الف) تاریخچه آموزش و پرورش در منطقه اشکنان

۳۶۵.....دانشگاه پیام نور اشکنان

۳۶۶.....ب) مراکز درمانی بخش اشکنان

۳۶۶.....بیمارستان بعثت اشکنان

۳۶۷.....ج) زیارتگاه‌های منطقه اشکنان

۳۶۸.....دهستان اشکنان

۳۶۸.....دهستان کال

۳۷۰.....د) صنایع دستی منطقه اشکنان

فصل هفتم: زبان‌شناسی مردم منطقه اشکنان

۳۷۵.....گویش منطقه اشکنان

۳۷۹.....بررسی تطبیقی گویش منطقه اشکنان با گویش‌های مهم ایران

فصل هشتم: علما و مشاهیر منطقه اشکنان

۳۸۷.....الف) علما و مشاهیر شهر اشکنان

۳۸۷.....شیخ جعفر انصاری اشکنانی (زنده در سال ۱۲۰۰ هـ.ق)

۳۸۸.....شیخ میرزا حبیب الله انصاری اشکنانی

۳۹۳.....زائر محمد قاضی انصاری اشکنانی (۱۲۲۳-۱۳۳۴ هـ.ق)

۳۹۵.....ب) علما و مشاهیر شهر آهل

۳۹۵.....ملا عبدی آهلی

۳۹۸.....الف) تولد و وفات ملا عبدی آهلی

۳۹۹.....ب) سبک و محتوای اشعار ملا عبدی

۴۰۵.....* مثنوی در ستایش خداوند

۴۰۶.....* قصیده در ستایش حضرت علی (ع)

۴۰۷.....* قصیده در ستایش رسول اکرم (ص)

۴۰۸.....آخوند ملا ابراهیم

۴۱۴.....شیخ ملا محمد آخوند (فرزند ارشد آخوند ملا ابراهیم)

۴۱۷.....ج) علما و مشاهیر کال

۴۱۷.....سید کامل پیر

۴۱۸.....سید محیای کالی

۴۲۱.....الف) آثار و نوشته‌های محیا

۴۲۲.....ب) مذهب محیا

- ۴۲۵.....سید ابراهیم بن خلیل حسینی کالی (۱۲۲۶-۱۲۸۰ هـ.ق)
- ۴۲۶.....سید علی بن حیدر قتالی حسینی (اوایل سده سیزدهم هجری)
- ۴۲۷.....سید رضا بن علی قتالی حسینی (نیمه دوم سده سیزدهم هجری)
- ۴۲۸.....سید حیدر بن علی قتالی حسینی (نیمه دوم سده سیزدهم هجری)
- ۴۲۸.....سید محمد حسینی جویمی کالی
- ۴۲۹.....سید یوسف مشهور به ملّخی
- ۴۲۹.....مرحوم غلامعباس خواجه تاش کالی
- ۴۳۱.....منابع و مآخذ

پیشگفتار

فکر تالیف کتابی در باره تاریخ و فرهنگ منطقه اشکنان، از چند سال پیش در ذهن من به وجود آمد و پس از آنکه نخستین کتابم را در باره گله دار (به عنوان یکی از قدیمی ترین مناطق جنوب فارس) به نگارش در آوردم در این کار بیشتر مصمم شدم. با وجود آنکه در آن زمان به تحصیلات دانشگاهی مشغول بودم و مدت زمان اندکی را در منطقه اشکنان به سر می بردم تلاش داشتم تا تعطیلات تابستان را به تحقیقاتم در این زمینه اختصاص دهم. آنچه بیشتر مرا واداشت تا به نگارش در این زمینه بپردازم آثار و ابنیه های تاریخی متعددی بود که در این بخش از استان فارس به چشم می خورد و بیانگر قدمت تاریخی منطقه بود. در هنگام تالیف کتاب گله دار در گذر تاریخ، به مطالبی بر می خوردم که به اثبات بودن منطقه اشکنان را اثبات می نمود که از جمله آن ها می توان به نوشته های گروه استان شناسی استان فارس به سرپرستی مصیب امیری اشاره کرد که قدمت تاریخی برخی از آثار یافت شده در مناطقی از بخش اشکنان از جمله خشت و رکن آباد (واقع در ۱۵ کیلومتری اشکنان) را، هزاره دوم پیش از میلاد تعیین کرده اند. قدمت برخی آثار نیز به دوره اشکانیان می رسد. علاوه بر این، وجود پل «آب بر اهل» به طول بیش از ۱۰ کیلومتر (متعلق به دوره ساسانیان) و همچنین برخی آثار تاریخی متعلق به پادشاهی شاه بهل که در گوشه و کنار این منطقه هنوز به یادگار مانده است و آثاری از مسجد و قلعه و حمام تاریخی در مرکز این بخش، همه و همه بیانگر تاریخی بودن این منطقه است. سفر تحقیقاتی هاینس گاو به (Hinze Gaube) جغرافی دان مشهور آلمانی در سال ۱۹۸۷ میلادی به تنگ خور اشکنان، و انتشار یافته هایش در این زمینه نیز بیانگر ارزشمند بودن این منطقه از استان فارس، از نقطه نظر تاریخی است. در روستای «کال» نیز بنای مسجدی وجود دارد که قدمت آن به سال ۷۲۰ هـ ق (۱۳۲۰ میلادی)

می‌رسد که متعلق به دورانی است که این آبادی پذیرای گروهی از بازماندگان شاه قتل بوده است. بررسی یک به یک همه این آثار در این پیشگفتار نمی‌گنجد و آنچه گفته شد تنها گوشه‌ای از آثار تاریخی قابل توجهی است که در این منطقه همچنان پابرجا هستند و ما را در نگارش این اثر ترغیب کردند.

روش ما برای تالیف این اثر، بر مبنای تحقیقات میدانی و کتابخانه‌ای بوده است. در روش نخست تلاش کردیم تا تقریباً از همه بناهای به یادگار مانده در این بخش دیدن کنیم و مشخصات بنا را با توجه به ویژگی‌های کاربری آن و موقعیت اثر به صورت دقیق ثبت کنیم. بر همین اساس و با وجود مشکلات بسیاری که در این زمینه داشتیم طی یک فرایند زمان بر (بیش از دو سال) بیشتر آثار تاریخی موجود در اکثر آبادی‌های بخش اشکنان را از نزدیک مورد مطالعه قرار دادیم. ما کار خود را از آثار تاریخی شهر اَهِل آغاز کردیم و همه آثار این شهر از پل آب بر اَهِل (معروف به طاخو) گرفته تا آثار موجود در تنگ اَهِلان (تنگ اَهِلو) و قلعه‌های قدیمی این شهر را به طور دقیق و از نزدیک بررسی کردیم. سپس به روستای پاقلات رفتیم و علاوه بر بازدید از قلعه شاه نَهِل (واقع در کوه مشرف به پاقلات) آثاری دیگری از این روستا را نیز در خارج از محدوده روستا و حوالی یک مزرعه کشاورزی که به نظر می‌رسد قدمت آن به دوران تاریخی بازگردد، مورد بررسی قرار دادیم. «کَلَو» نیز به عنوان نقطه آغاز عملیات آب رسانی از طریق پل آب بر اَهِل (طاخو) بررسی شد. با این حال عدم همکاری دقیق اهالی این روستا ما را از مشاهده نزدیک بررسی «قلاط خواهر و برادر» که گویا در بیرون از حوزه روستا نیز قرار دارند محروم ساخت. پس بند و زین الدینی نیز از دیگر آبادی‌هایی بودند که به طور کامل بررسی شدند. بررسی آثار تاریخی شهر اشکنان نیز در ادامه کار عملیاتی شد و تقریباً کار تالیف کتاب به پایان رسید. در این بخش، علاوه بر مشاهده نزدیک بناهای تاریخی و ثبت مشخصات آن‌ها، تلاش شد تا از اطلاعات تاریخی بزرگان هر آبادی نیز استفاده شود. در این زمینه خوشبختانه همکاری خوبی از سوی این عزیزان صورت گرفت که برخی از اینان متأسفانه دیگر در قید حیات نیستند. در بخش روش کتابخانه‌ای تلاش شد تا از منابع دست اول تاریخی مرتبط با این منطقه و همچنین منابعی که به نوعی توسط پژوهشگران بومی منطقه لارستان (از جمله

دکتر وثوقی) در این زمینه نگارش یافته‌اند استفاده شود. در این بخش وجود چند کتاب تاریخی خطی نیز حائز اهمیت بود. این کتاب‌ها که عمدتاً توسط شیخ حبیب الله انصاری اشکنانی از مورخین بنام منطقه لارستان نگاشته شده‌اند حاوی اطلاعات ذی قیمتی بودند که عدم استفاده از آن‌ها می‌توانست ما را از ثبت این گونه اطلاعات ارزشمند و منحصر به فرد در این کتاب محروم سازد. در بخش منابع کتابخانه‌ای به علت در دسترس بودن کتاب‌های مورد نیاز در دانشگاه شیراز و دانشگاه اصفهان توسط مولف، کمبودی احساس نشد. با آنکه تلاش شد تا اثری خوب و ماندگار در باره این مرز و بوم تدوین شود لکن باید اذعان داشت که این اثر نمی‌تواند بیانگر همه عظمت تاریخی و فرهنگی منطقه اشکنان به طور کامل باشد و امید است که این کتاب بتواند باعث شود پژوهش و بررسی‌های بیشتری در باره این منطقه توسط دیگر اهالی تحقیق و پژوهش انجام شود.

www.ketab.ir